

автономію бізнесу для впровадження інноваційних практик соціальної відповідальності, а з іншого – гарантувати дотримання публічного інтересу, принципів соціальної держави та належного рівня демократичної підзвітності.

Таким чином, корпоративна соціальна відповідальність у сучасних умовах виступає не лише як етична або управлінська концепція, а як важливий інструмент забезпечення сталого розвитку та елемент нової моделі регулювання, що базується на взаємодії держави, бізнесу та громадянського суспільства.

Література

1. Попович Т. Г. Стандартизація як засіб регулювання господарської діяльності: монографія. Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України. Київ, 2018. 220 с.
2. Ruggie J. G. Just Business: Multinational Corporations and Human Rights. New York, 2013. 30 p. URL: https://humanrights.media.uconn.edu/wp-content/uploads/sites/3236/2022/05/2013-UN-Guiding-Principles-for-Business-and-Human-Rights_John-Ruggie.pdf (дата звернення 20.04.2026 року).
3. Shamir R. The age of responsabilization: On market-embedded morality. *Economy and Society*. 2008. № 37(1). С. 1-19. DOI:10.1080/03085140701760833.

Коваль О.М., к.ю.н., доцент,
Михайлик В.Г., здобувачка освіти, БП-22,
Київський національний університет
технологій та дизайну, м. Київ, Україна

КРИЗА ВЛАСНОСТІ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ПЕРЕХОДУ ВІД МОДЕЛІ КУПІВЛІ ДО МОДЕЛІ ЛІЦЕНЗУВАННЯ ЦИФРОВОГО КОНТЕНТУ

Фундаментальною основою ринкової економіки, приватного права та соціальної автономії індивіда протягом століть залишалася класична концепція права власності. Традиційна тріада правомочностей – право володіння, право користування та право розпорядження – формувала комплексну систему, яка в англосаксонській правовій доктрині отримала назву "пучка прав" (bundle of rights). Власник фізичного об'єкта, наприклад, друкованої книги, вінілової платівки, автомобіля чи персонального комп'ютера, має беззаперечне і захищене законом право виключати інших осіб з користування цим об'єктом, передавати

його в оренду, дарувати, перепродавати на вторинному ринку, модифікувати або навіть фізично знищити за власним бажанням. Цей пучок прав є не просто юридичною конструкцією, а гарантією незалежності особи від зовнішнього диктату виробника після моменту завершення транзакції купівлі-продажу [1].

Однак із переходом глобального суспільства до цифрової економіки ця класична парадигма зазнала тектонічних зрушень і опинилася під загрозою зникнення. Цифровий контент – програмне забезпечення, електронні книги (e-books), цифрові аудіо- та відеозаписи, відеоігри – за своєю природою є нематеріальним та легко відтворюваним. В епоху глобального розповсюдження контенту через мережу Інтернет та хмарні технології правовий режим, що застосовується до цих об'єктів, еволюціонував від моделі класичного продажу примірника до моделі надання ліцензії на доступ. Цей перехід має далекосяжні та глибокі наслідки для всього суспільства: сучасні споживачі, які натискають кнопку "Купити" (Buy Now) на цифрових платформах, де-факто і де-юре не набувають права власності на цифровий примірник твору. Натомість вони укладають договір, отримуючи суворо обмежену, часто тимчасову і відкличну ліцензію на використання контенту виключно на умовах, продиктованих правовласником [2].

Цей масштабний зсув породив глибоку кризу власності, яка розглядається в академічних, правових та споживчих колах як пряма загроза не лише майновим інтересам користувачів, але й їхній індивідуальній автономії, інститутам збереження культурної спадщини та загальному балансу інтересів у демократичному суспільстві. Зникає вторинний ринок цифрових товарів, обмежуються права бібліотек та архівів, а корпорації отримують безпрецедентний контроль над поведінкою споживача вже після того, як він сплатив повну вартість товару [3].

Даний аналітичний звіт, підготовлений станом на кінець квітня 2026 року, пропонує вичерпний та багаторівневий аналіз правових механізмів, які опосередковують цей перехід. У дослідженні глибоко аналізується доктрина вичерпання прав у різних ключових юрисдикціях (США, Європейський Союз, Україна), розглядається прецедентна судова практика, досліджуються новітні законодавчі ініціативи щодо захисту прав споживачів (зокрема, вплив Закону штату Каліфорнія АВ 2426) та оцінюються масові рухи громадянського суспільства, такі як Європейська громадянська ініціатива "Stop Killing Games", що досягла рівня слухань у Європейському Парламенті у квітні 2026 року. Окремим фокусом звіту є український контекст, де відбувається зіткнення традиційного авторського права із новітніми режимами регулювання віртуальних криптоактивів

Різниця між продажем примірника твору та його ліцензуванням є фундаментальною з точки зору правових наслідків. Продаж фізичного примірника передбачає повне і безповоротне передання прав власності на цей конкретний матеріальний носій від продавця до покупця. Авторське право історично передбачає таку передачу і, за допомогою імперативного правила "першого продажу" (first sale doctrine) або "вичерпання прав" (exhaustion of rights), жорстко обмежує монопольні права правовласника щодо тих примірників, які вже були правомірно введені в обіг. З моменту продажу матеріального носія правовласник втрачає контроль над його подальшою долею [4].

Ліцензування ж, навпаки, становить собою обмежене передання прав на використання об'єкта виключно на заявлених умовах без переходу права власності. Як детально аналізують правознавці Аарон Перзановскі (Aaron Perzanowski) та Джейсон Шульц (Jason Schultz) у своєму фундаментальному дослідженні "Кінець власності: особиста власність у цифровій економіці" (The End of Ownership: Personal Property in the Digital Economy), ліцензії повністю регулюються договірним правом (contract law), що дозволяє транснаціональним корпораціям формувати приватні правила, які обходять або прямо скасовують баланс інтересів, закладений у публічному авторському праві. Договірне право дозволяє правовласникам впроваджувати ліцензійні угоди з кінцевим користувачем (End User License Agreements, EULA), умови яких є надмірно складними, заплутаними та безальтернативними для споживача [5].

Література

1. How Licensing is Replacing Ownership for Digital Assets // Business Law Review. – URL: <https://business-law-review.law.miami.edu/how-licensing-is-replacing-ownership-for-digital-assets/> (дата звернення: 29.04.2026).

2. Book Review – The End of Ownership (Sheehan) // Open Washington Pressbooks. – URL: <https://openwa.pressbooks.pub/lwtech88readings/chapter/68-book-review-the-end-of-ownership-sheehan/> (дата звернення: 29.04.2026).

3. Ownership and Copyright Law: Legal Fences Between You and Your Purchases // Center for Democracy & Technology. – URL: <https://cdt.org/insights/ownership-and-copyright-law-legal-fences-between-you-and-your-purchases/> (дата звернення: 29.04.2026).

4. The End of Ownership: Personal Property in the Digital Economy // University of Michigan Law School Repository. – URL: <https://repository.law.umich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1114&context=books> (дата звернення: 29.04.2026).

5. Book review: The End of Ownership: Personal Property in the Digital Economy // SCRIPTed. – URL: <https://script-ed.org/article/the-end-of-ownership-personal-property-in-the-digital-economy/> (дата звернення: 29.04.2026).